

Jak individualizovat hromadně vyráběnou věc ve vlastnické žalobě?

Petr Lavický*

Abstrakt: Podle § 1041 odst. 1 o. z. je nutno ve vlastnické žalobě věc popsat takovými znaky, kterými se rozeznává od jiných věcí téhož druhu. Judikatura českého Nejvyššího soudu tento požadavek dalekosáhle rozměňuje u hromadně vyráběných věcí, u nichž má údajně postačovat obecnější (tj. v podstatě druhový) popis. Jeho upřesnění vyžaduje pouze v případech úspěšné obrany žalovaného, že má u sebe více takto druhově popsaných věcí. Rezignace na splnění zákonného požadavku individualizace vindikované věci je však v rozporu nejen se zásadou speciality věcných práv, ale ztroskotává také na civilněprocesních předpisech. Bez řádné individualizace věci nelze podat důkaz vlastnického práva žalobce ani držby či detence žalovaného, není možno dostatečně určitě vymezit předmět sporu a ani případný vyhovující rozsudek by nemohl být natolik určitý, aby na jeho základě mohla být zdárně provedena exekuce odebráním věci. Nepříjemné jsou rovněž představy judikatury ohledně nástrojů, pomocí nichž by mělo být žalobci umožněno věc dodatečně individualizovat (důkaz ohledáním, vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem). Vlastnickou žalobou se lze domáhat jenom vydání takové věci, kterou může žalobce řádně individualizovat.

Klíčová slova: vlastnická žaloba, individualizace věci, určitost žalobního petitu, určitost rozsudku, vyšetřovací důkaz, zásada speciality věcných práv

Úvod

Jedním z předpokladů úspěšnosti vlastnické žaloby je individualizace věci, jejíž vydání se vlastník domáhá. Žalující vlastník ji má provést tak, že vindikovanou věc popíše takovými znaky, kterými se rozeznává od jiných věcí téhož druhu (§ 1041 odst. 1 o. z.). Judikatura z tohoto požadavku slevuje v případech hromadně vyráběných věcí, a to dokonce natolik, že za určité konstelace zatěžuje žalovaného důkazním břemenem (a břemenem tvrzení). K tomuto kroku sahá nejen u vlastnické žaloby, ale také u žaloby na určení vlastnického práva a v dalších případech. Předkládaný článek se zabývá otázkou, zda je z hmotněprávního i procesního hlediska takové zmírňování požadavků zákona na individualizaci věci namístě.

1. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu

Ve věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 22 Cdo 1474/2002¹ se žalobce domáhal určení vlastnického práva k barevnému televizoru s videorekordérem. Soudy prvního a druhého stupně shledaly individualizaci televizoru nedostatečnou, neboť na výzvu soudu prvního stupně byla identifikována jenom „doplněním čísla jeho typu“. Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí nejprve souhlasně citoval rozhodnutí prvorepublikového

* Doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., vedoucí katedry, katedra civilního práva procesního Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: petr.lavicky@law.muni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4694-5515>.

¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu v této věci bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 72/2004. Již předtím bylo usnesení uveřejněno s komentářem J. Spáčila v časopise *Právní rozhledy*. 2002, č. 12, s. 624.

Nejvyššího soudu sp. zn. Rv I 1110/43 (Vážný 18 813),² a následně k němu připojil vlastní úvahu: „V mnoha případech nebude možno hromadně vyráběnou a prodávanou věc identifikovat takovým způsobem, aby byla odlišena od všech ostatních výrobků stejného druhu. V takovém případě však nelze po žalobci žádat, aby věc popsal způsobem, který by takovou věc odlišil od všech existujících výrobků stejného druhu. Postačí, popíše-li ji obecněji (např. televizor určité značky a průměru obrazovky).“

Nahradíme-li průměr obrazovky délkou úhlopříčky – zřejmě totiž lze na základě životní zkušenosti považovat kulaté televizní obrazovky v dnešní době přinejmenším za ne zcela frekventované – museli bychom na základě citovaného usnesení Nejvyššího soudu pokládat za dostačující, bude-li žalobce navrhopat, aby soud určil jeho vlastnické právo k televizoru Samsung o úhlopříčce 108 cm. Z usnesení Nejvyššího soudu vyplývá, že žalobce tento požadavek dokonce překročil, protože uvedl také typové číslo; spolu s ním by mohla žaloba znít na určení vlastnictví k televizoru Samsung UE43CU7172 o úhlopříčce 108 cm a podle citovaného rozhodnutí by takové označení bylo pro individualizaci dokonce více než dostačující.

Ve své podstatě je taková specifikace televizoru (či jiné hromadně vyráběné věci) stále jenom druhová; navzdory tomu zřejmě zásadně postačí pro celé řízení i pro rozsudek jej uzavírající. Upřesnění totiž citované usnesení požaduje pouze v situaci, kdy se žalovaný bude bránit tím, že – podržíme-li se uvedeného příkladu – má více televizorů Samsung o úhlopříčce 108 cm a toto tvrzení prokáže: „Pokud by žalovaný tvrdil, že má v držbě (detenci) více věcí, které by odpovídaly takto obecně specifikované věci, bylo by na něm důkazní břemeno, že je tomu tak; v případě, že by v řízení vyšlo najevo, že tomu tak skutečně je, musel by žalobce popis věci upřesnit. Pak by již zpravidla disponoval přesnějšími údaji o věci, získanými v průběhu řízení (např. na základě ohledání věci podle § 130 o. s. ř.), které by mu umožnily věc popsat podrobněji.“³

Počítá se tedy pravděpodobně s tím, že žalovaný navrhne k prokázání pravdivosti svého tvrzení důkaz ohledáním. Žalobce si při jeho provádění poznačí údaje, které televizor individualizují, a pomocí nich pak následně doplní svá žalobní tvrzení. Naproti tomu nebude-li žalovaný tvrdit, že má takových televizorů více, nebude žádné upřesnění zapotřebí a druhové určení lze převzít do rozsudku; vyhovující rozsudek by pak mohl určit, že žalobce je vlastníkem televizoru Samsung o úhlopříčce 108 cm bez jakékoliv další specifikace.

Citované rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci žaloby na určení vlastnického práva vytyčilo směr, jímž se ubírá následující judikatura týkající se reivindikační žaloby,⁴ ale nejen jí.⁵ Řada navazujících rozhodnutí přitom neskončila spolu s právním režimem

² „Stačí, je-li prokázána taková individualizace věci, aby byla dána určitost žalobní žádosti a věc bylo možno rozeznati od věcí stejného druhu, jsoucích v držbě toho, proti komu se žalobce domáhá jejího vydání.“

³ Za pozornost ovšem stojí, že obrana žalovaného v dané věci spočívala v úplně něčem jiném: „Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedl, že předmětný televizor je jeho majetkem, a připojil doklad o jeho koupi v roce 1989.“ Ve skutečnosti tedy citovaná úvaha je pouhé *obiter dictum*, a nikoliv nosný důvod rozhodnutí.

⁴ Např. v rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 3253/2012 Nejvyšší soud s poukazem na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1474/2002 neakceptoval závěr, že měla být odmítnuta žaloba domáhající se vydání „televizoru černého, úhlopříčka 62 cm, videorekordéru černého, 2 rozkládacích postelí – dřevo borovice, včetně matrací, oblečení – tričko, bundy, boty, 160 ks DVD-disků, 32 ks videokazet, 50 ks magnetofonových kazet, sady kuchyňského nádobí smaltovaného, sady přístrojů nerez, normálních klíčů, nářadí na auto – GOLA klíčů, léků, fotografií rodinných příslušníků“.

⁵ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2648/2011 nebo sp. zn. 22 Cdo 1220/2012 (posouzení včasnosti uplatnění nároku na vypořádání výhry ve Sportce v rámci sporu o vypořádání SJM), sp. zn. 22 Cdo 1177/2013 (pro účely

předchozího občanského zákoníku, ale Nejvyšší soud sleduje nastolený kurs bez jakékoli korekce též za účinnosti § 1041 odst. 1 o. z.⁶ To se děje v souladu s literaturou.⁷

Z těchto navazujících rozhodnutí lze poukázat především na některé myšlenky, jež originální názor dále rozvíjí:

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 428/2006 by soud měl ve sporech o vydání věci v držení žalovaného postupovat podle § 43 odst. 1 o. s. ř. tak, aby vzal „v úvahu pochopitelně nesnáze při vymezení věcí, jež mu (žalobci – pozn. P. L.) mají být vydány“. Místo odmítnutí žaloby pro nedostatečnou individualizaci požadovaných věcí⁸ je „především namíste vyzvat žalobce k označení důkazů, jejichž provedení by mu umožnilo identifikaci předmětných věcí. Poté by se mohla žalovaná vyjádřit k žalobě i důkazním návrhům žalobce.“ Z případných důkazních návrhů se v odůvodnění zdůrazňuje ohledání.⁹ Postup plynoucí z tohoto usnesení je tedy takový, že reakcí soudu na nedostatečnou individualizaci věci má být výzva adresovaná žalobci k doplnění důkazních návrhů; poté se provede důkaz ohledáním věcí, které má u sebe žalovaný, žalobce si tím opatří potřebné údaje a následně o ně doplní označení věci v žalobě.

Ve věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 22 Cdo 5269/2007 se žalobce domáhal „vydání sedmi obrazů – originálů od malíře M. K., jejichž rozměry jsou v rozmezí 40 cm

sporu o vypořádání SJM stačí obecnější popis věcí, které mají být vypořádány), sp. zn. 22 Cdo 4642/2014 (nedostatečná konkretizace výše závazku, který má být předmětem vypořádání SJM), sp. zn. 22 Cdo 3541/2014 (opět konkretizace toho, co má být vypořádáno ze zaniklého SJM; zde zůstatky na účtech), sp. zn. 22 Cdo 563/2013 a sp. zn. 22 Cdo 6013/2016 (časnost uplatnění nároku na vypořádání cenných papírů, resp. výnosu z nich, v rámci sporu o vypořádání SJM), sp. zn. 22 Cdo 1481/2019 (určení vlastnického práva k elektrické přípojce: „Postačí tedy, když žalobce v žalobě popíše elektrickou přípojku tak, že uvede místo, kde začíná a končí, a parcely, přes které prochází; jestliže by žalovaný tvrdil a prokázal nebo vi v řízení vyšlo najevo, že tento popis se hodí na více přípojek, pak by musel žalobce popis přípojky upřesnit tak, aby nebyla zaměnitelná.“), sp. zn. 23 Cdo 2894/2021 (vydání dokladové části vztahující se k dílu; v této věci ale není zcela zřejmé, proč se o obecnějším popisu listin uvažuje, protože Nejvyšší soud v odůvodnění konstatuje: „V projednávané věci odvolací soud vyšel z konkrétních ustanovení všeobecných smluvních podmínek, z nichž plynula povinnost vydat žalobkyni konkrétní listiny.“).

⁶ Výslovně to konstatuje např. rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 4088/2014 nebo sp. zn. 29 Cdo 4717/2018.

⁷ Viz SPÁČIL, J. Vlastnické žaloby v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 20, s. 687 an. Autor soudí, že při aplikaci § 1041 odst. 1 o. z. se nelze obejít bez rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1474/2002 (R 72/2004). Dále na toto rozhodnutí odkazuje současná komentářová literatura. Viz SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. Komentář k § 1041. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Komentář. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 245; podobně DOBROVOLNÁ, E. Komentář k § 1041. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1116 (přestože zároveň zdůrazňuje nutnost individualizace coby důsledek věcnoprávního principu speciality); WINTEROVÁ, A. Komentář k § 1041. In: ŠVESTKA, J. – DVORÁK, J. – FIALA, J. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976–1474, absolutní majetková práva)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. Za pozornost ale stojí, že naproti tomu A. Tripes dávno před přijetím občanského zákoníku ve vztahu k exekuci odebraným věcí uváděl, že „musí věc být vždy jasně a určitě označena (individualizována) ... musí být označena takovými znaky, aby nemohla být zaměněna za jinou věc stejného či podobného druhu“. TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 666. Tj. naopak za účinnosti úpravy, která ustanovení podobné současnému § 1041 odst. 1 o. z. explicitně neobsahovala, (zcela správně) soudil, že takové pravidlo je vlastně součástí tehdy platného práva.

⁸ V této věci soud I. stupně žalobě vytýkal, že „jednotlivé kusy nábytku nejsou popsány vůbec, chybí údaj o materiálu, barvě, příp. potahové látce, značce apod. U některých dalších věcí pak chybí dokonce údaj o množství a druhu jednotlivých věcí (viz soupava domácího nářadí, sbírka mincí, školní vysvědčení žalobce a jeho předků, osobní doklady bez uvedení druhu apod.)“.

⁹ „Žalobce má zajistit povinnost co nejlépe konkretizovat movité věci, jejichž vydání se domáhá, případně i doplnit jejich označení. To však nezabývá soud povinností pokračovat ve zjišťování existence věcí, jež jsou mezi stranami sporné, a to provedením navržených důkazů, nevýmaje ani ohledání na místě samém. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu z 28. 4. 2005, sp. zn. 28 Cdo 2925/2004 (viz www.n soud.cz). Takový postup jednak umožní žalobci podrobněji popsat věci, jejichž vydání se domáhá, jednak je v zájmu meritorního rozhodnutí o žalobě. Na žalobci proto bude, aby navrhl důkazy k prokázání svých tvrzení.“

šířka x 60 cm (výška) s tím, že specifikace obrazů nechtě je provedena dle k žalobě přiloženého vzoru – dle kopií dvou obrazů, které má žalobce od téhož malíře a které se žalované nepodařilo ukrást“. Na rozdíl od soudů prvního a druhého stupně považoval Nejvyšší soud takový žalobní petit za dostatečně určitý: „[...] petit by zřejmě neobstál jako dostatečně určitý teprve v případě, kdyby žalovaná uvedla, že od uvedeného autora má ve své dispozici více obrazů obdobných rozměrů.“ Jak plyne z vyjádření k dovolání, žalovaná nic takového nevrátila, nýbrž vůbec zpochybňovala existenci obrazů. Přestože petit byl za této situace podle Nejvyššího soudu patrně dostatečně určitý, zároveň soud konstatoval, že „se také nabízí otázka, zda by případná zatímní nemožnost dostatečného upřesnění petitu na vydání věci nemohla být odstraněna až v průběhu dalšího řízení v závislosti na konkrétních skutkových zjištěních např. o tom, kde se věc nachází“.

V usnesení sp. zn. 22 Cdo 1213/2012 Nejvyšší soud uzavřel, „že předmětem vindikace mohou být jednotlivé věci tvořící jinak součást věci hromadné, ale také samotná věc hromadná. Umožnění vindikace hromadné věci zjevně reflektuje požadavky reálných životních situací a umožňuje žalobci dosáhnout vydání zadržované věci, aniž by byl nucen pro účely určitosti žaloby označovat jednotlivé věci tvořící součást věci hromadné.“ Hromadnou věcí zde byla černá secesní knihovna.¹⁰

Ve věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 22 Cdo 4088/2014 požadoval žalobce vydání „větracích ventilátorů do zdi o rozměrech 50 x 50 cm, nerez klapek o průměru 50 mm, nerez klapek o průměru 25 mm a nerez ventilů“. Odvolací soud to považoval za nedostatečné, neboť takové označení neumožňuje spolehlivou konkretizaci věcí, aby nemohly být zaměněny s jinými podobnými věcmi, což by způsobilo nevykonatelnost rozhodnutí. Nejvyšší soud se jako obvykle odvolal na své rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1474/2002 (R 72/2004) a tam uvedené závěry obohatil o poukaz na vysvětlovací povinnost strany nezátížené důkazním břemenem: „Pokud by žalovaná tvrdila a prokázala, že má v držení více věcí, odpovídajících popisu v žalobě, bylo by na žalobci, aby na základě výsledků řízení žalobu upřesnil. Přitom by bylo třeba dbát na pravidla týkající se kompenzace informačního deficitu strany zatížené důkazním břemenem (k tomu viz rozsudek NS z 29. 1. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2851/2013, www.nsoud.cz, a další judikaturu a literaturu tam uvedenou).“

Konečně citované rozhodnutí doplňuje předchozí závěry také o návod, jak má soud rozhodnout, pokud věc ani po předchozím postupu nebude řádně identifikována: „Jestliže by ani pak žalobce nepopsal věci tak, aby je bylo možno odlišit od jiných věcí v držení žalované, a nebylo by ani dokázáno, že žalovaná věci zadržuje, bylo by namíste žalobu zamítnout pro neunesení důkazního břemene. Jestliže by však bylo zjištěno, že žalovaná má více věcí odpovídajících popisu, mezi kterými se nacházejí věci žalobce, které by ani po případném provedení důkazu ohledáním těchto věcí (§ 125 o. s. ř.) nebylo možno odlišit od jiných věcí v držení žalované, a přitom by bylo prokázáno, že věci žalobcovy přešly do držby žalované a ta by neprokázala, že už je nedrží, bylo by třeba žalobě vyhovět; žalovaná by pak splnila povinnost uloženou jí rozsudkem vydáním jakýchkoliv věcí, odpovídajících popisu ve výroku rozsudku. Jestliže by soud postupoval tak, že přesto, že by jinak podmínky pro vyhovění vlastnické žalobě byly splněny, zamítl žalobu (nebo ji dokonce odmítl) jen proto, že nelze

¹⁰ Podle usnesení žalobce tuto knihovnu na výzvu soudu konkretizoval „podrobným popisem s výslovným uvedením, jaké typy a druhy knih se v této knihovně nacházejí. [...] dále uvedl, ve kterých částech knihovny se nacházejí jednotlivé žánry knih (pracovní, encyklopedická, odborná, historická) s poukazem na skutečnost, že dne 1. dubna 2008 část knih od žalované obdržel“.

objektivně, ani po provedeném dokazování, odlišit žalované věci od jiných věcí v držení žalovaného, ačkoliv je prokázáno, že tyto věci žalovaný drží, byl by jeho postup v rozporu se základními zásadami ovládaajícími soukromé právo, zejména s principem dobrých mravů, ochranou vlastnického práva, zásadou, že nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží, a požadavkem spravedlivého posouzení věci [nyní viz výslovně § 2 odst. 3, § 3 odst. 2 písm. e), f), § 3 odst. 3 o. z., též s přihlédnutím k § 3030 o. z.]. Odmítnutí žaloby ve smyslu § 43 odst. 2 o. s. ř. by tak přicházelo v úvahu jen v případech, že věc by nebyla individualizována vůbec.“ V kontextu všech shora citovaných rozhodnutí dovětek „že věc by nebyla individualizována vůbec“ patrně znamená, že by věc nebyla popsána ani druhovými znaky; již na tomto místě je však nutno poznamenat, že věc buď individualizována je, nebo není, a že popis věci druhovými znaky není žádnou individualizací, neboť individualizace spočívá právě v tom, že se věc odliší od jiných věcí téhož druhu.

Z uvedených rozhodnutí Nejvyššího soudu je zřejmé, že postupně došlo k expanzi, co se týče oblasti použití závěrů vyslovených v rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1474/2002. Platí to nejen pro jejich vcelku početné využívání v oblasti sporů o vypořádání SJM, ale ještě více hodné pozornosti je, že se zdaleka nevztahují jenom na věci hromadně vyráběné a prodávané, na něž měly původně výlučně dopadat. Takovými věcmi jsou jistě televizory, videorekordéry, videokazety, větrací ventilátory či nerez klapky; může sem patřit i nábytek či oblečení, pokud samozřejmě nejde o věci zhotovené na míru. Rozhodně však do této kategorie nepatří věci hromadné (černá secesní knihovna, včetně knih v ní obsažených), a už vůbec ne originály výtvarných děl, školní vysvědčení žalobce a jeho předků, osobní doklady či fotografie rodinných příslušníků; zde jde o jedinečné, individuálně určené věci, u nichž ale judikatura přesto připouští, aby byly v žalobě a následně v rozsudku označeny „obecněji“.

Jsem přesvědčen, že za správnou nelze považovat nejen expanzi původního názoru na jiné než hromadně vyráběné a prodávané věci, ale že problematický je vůbec samotný právní názor vyslovený ve věci sp. zn. 22 Cdo 1474/2002. Nelze pochybovat o tom, že rozhodnutí bylo vedeno dobrým úmyslem nekomplikovat ochranu vlastnického práva příliš formalistickými požadavky. Na stranu druhou ale nelze nevidět, že zmírnění požadavků na individualizaci věci – pokud o individualizaci při „obecnějším“ popisu lze ještě vůbec uvažovat – zašlo příliš daleko. K tomuto závěru vedou jak hmotněprávní, tak i procesní důvody. Následující text je věnován právě jim.

2. Věcněprávní východisko: zásada speciality

Jednou z klíčových zásad uplatňujících se v oblasti věcných práv je zásada speciality. Vyjadřuje, že věcná práva se vždy vztahují pouze k přesně určeným jednotlivým věcem.¹¹ V tom se liší od obligací, jejichž předmětem mohou být také věci druhově určené. Důvodem uplatnění zásady speciality v oblasti věcných práv je princip právní jistoty, z něž plyne, že musí být rozpoznatelné, jaká věcná práva ke konkrétní věci existují a komu náleží;

¹¹ KOZIOL, H. – WELSER, R. / KLETEČKA, A. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band I. Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht.* 14. vydání. Wien: Manz, 2014, s. 263. IRO, G. *Bürgerliches Recht. Band IV. Sachenrecht.* 5. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2013, s. 3. Z komentářové literatury např. WINNER, M. Komentář k § 370. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. *ABGB.* 4. vydání. Wien: Manz, 2016, marg. č. 1. Citováno dle <https://rdb.manz.at/> (stav k 1. 7. 2016). DOBROVOLNÁ, E. Komentář k § 1041. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář,* s. 1116.

jinak řečeno, věcná práva se musí vztahovat ke konkrétní věci a musí být z hlediska obsahu a rozsahu jednoznačně přiřitatelná určité oprávněné osobě.¹²

Zásada speciality se evidentním způsobem taktéž promítá do právní úpravy nabývání vlastnického práva k movité věci. Občanský zákoník v § 1099 a § 1101 počítá s tím, že v kupní, darovací či jiné smlouvě směřující k převodu vlastnického práva mohou být movité věci vymezeny nejen jednotlivě, ale také druhově. Je-li věc určena jednotlivě, je plně v souladu s principem speciality, pokud věcněprávní účinek v podobě nabytí vlastnického práva nastane již účinností smlouvy (§ 1099 o. z.); o tom, jaké věcné právo a k jaké věci bylo převedeno, nemůže být totiž pochyb. Naproti tomu u věcí druhově určených je situace diametrálně odlišná. Bude-li kupř. prostřednictvím e-shopu uzavřena kupní smlouva týkající se knih, sportovního vybavení, spotřebního zboží, nápojů či potravin atd., nemohou věcněprávní účinky nastoupit ihned, neboť zpočátku ještě nebude vůbec zřejmé, ke které konkrétní věci odpovídající jejímu druhovému vymezení nabude kupující vlastnické právo. Proto § 1101 o. z. zcela adekvátně principu speciality spojuje okamžik nabytí vlastnického práva nejdříve s momentem, kdy lze věc určit dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu.

Využijeme-li v úvodu článku uvedeného příkladu, lze podaný výklad demonstrovat takto: kupní smlouva se může týkat „nějakého“ či „jakéhokoliv“ televizoru Samsung (UE43CU7172) o úhlopříčce 108 cm. Nikdo ale nemůže do svého vlastnictví nabyt „nějaký“ či „jakýkoliv“ televizor této značky, typu a úhlopříčky, ale jenom zcela konkrétní kus odpovídající této specifikaci. Proto lze vlastnické právo nabyt teprve tehdy, když k takové konkretizaci dojde.^{13, 14}

Zásada speciality se zcela zřetelně promítá rovněž v § 1041 odst. 1 o. z. Reivindikační žaloba je nástrojem ochrany vlastnického práva a vlastnické právo může existovat jenom ke konkrétní věci. Vlastníkovo právo na vydání věci se týká právě a jedině této konkrétní věci,¹⁵ jejímž je vlastníkem, a nikoliv jakékoliv jiné věci téhož druhu. Proto je zcela namístě,

¹² MEDER, S. – CZELK, A. *Grundwissen Sachenrecht*. 3. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 2018, s. 6–7.

¹³ Může však dojít také k opačné situaci, kdy původně individuálně určená věc svůj jedinečný charakter ztratí a nebude ji možno odlišit od jiných věcí téhož druhu. Zajímavý příklad nabízí rozhodnutí NS ČSR, sp. zn. Rv II 519/23 (Vážný 3195), jež se týkalo sodovkových a sifonových lahví a beden na jejich ukládání: „Z okolností těchto vysvítá, že žalobce v provozu své živnosti láhve vydával a od odběratelů zpět přijímal jako věci druhové, totiž láhve za láhve, kus za kus bez ohledu na to, zda láhve dle zevní značky jest jeho vlastnictvím, dále, že vlastnictví své na lahvích jakožto určitých věcech nechránil, když na vrácení lahví, jež byly označeny zevně jako jeho vlastnictví, nenaléhal, nýbrž je zcizil anebo nastavší již zcizení jejich schválil tím, že za nevrácené láhve podržel zálohu, na ně přijatou, nebo si vyžádal dodatečně náhradu za ně v penězích. Tím však pozbyly láhve a i ostatní věci (bedny), které žalobce požaduje, vlastnosti, které §§ 370 a 371 obč. zák. pro žalobu vlastnickou předpokládá; značka »Petr M.«, »Karel K.«, »P. M.«, »K. K.« pozbyla povahy známky, vyznačující předměty tyto od jiných jako vlastnictví žalobcovy, a svědčí jen o tom, že předměty ty byly kdysi vlastnictvím jeho. Tím připravil se žalobce zároveň o možnost, postihovati druhého držitele těchto věcí vlastnickou žalobou o jich vydání, a o možnost, při tomto oběhu provéstí důkaz o svém vlastnictví na věcech těchto, [...]“.

¹⁴ K promítnutí zásady speciality věcných práv do zřízení budoucího zástavního práva viz § 1341 o. z. a jeho rozbor v díle BEZOUŠKA, P. Komentář k § 1341. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Komentář. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 1341 (marg. č. 7). Dále srov. COUFALÍK, P. Zástavní právo. In: SPÁČIL, J. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 216.

¹⁵ Podobně v německém právu konstatuje Baldus, že předmětem povinnosti vydat věc může na základě speciality být pouze individuálně určená věc. BALDUS, Ch. Komentář k § 985. In: GAIER, R. et al. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 8. Sachenrecht*. München: C. H. Beck, 9. vydání, 2023, marg. č. 56. Obdobně STADLER, A. Komentář k § 985. In: SOERGEL, H.-T. – STÜRNER, R. et al. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Band 15/1. Sachenrecht 2/1 (§§ 985–1017)*. 13. vydání. Stuttgart: W. Kohlhammer, 2006, s. 11, marg. č. 21. V naší literatuře na souvislost § 1041 odst. 1 o. z. se zásadou speciality výslovně poukazuje DOBROVOLNÁ, E. Komentář k § 1041. In:

pokud § 1041 odst. 1 o. z. požaduje, aby ve vlastnické žalobě byla věc, která má být vydána, popsána znaky, kterými se rozeznává od jiných věcí téhož druhu.

Žalobní petit, kterým se žalobce domáhá vydání televizoru Samsung (UE43CU7172) o úhlopříčce 108 cm nebo větracích ventilátorů do zdi o rozměrech 50 x 50 cm, nejenže neodpovídá § 1041 odst. 1 o. z., neboť je v podstatě druhovým popisem, a nikoliv popisem vůči ostatním věcem téhož druhu se vymezujícím, ale je jím uplatněn nárok, který žalobci podle § 1040 odst. 1 o. z. nenáleží.¹⁶ Žalobce nemá právo na vydání jakéhokoliv televizoru nebo ventilátoru odpovídajícího příkladmo uvedenému druhovému popisu, ale je oprávněn požadovat vydání pouze svého konkrétního televizoru či ventilátoru.

Pochopitelně, pokud by právním důvodem nároku na vydání věci nebylo vlastnické, ale obligační právo, mohla by být situace odlišná, neboť smluvní závazky k vydání či dodání druhově určených věcí směřovat mohou. Předmětem tohoto článku a zkoumané rozhodovací praxe je však oblast věcných práv (nárok na vydání věci se opírá o vlastnické právo), a nikoliv obligací.

Učiněný závěr platí obdobně i pro jiné formy právní ochrany než pro žalobu na plnění. Zásada speciality tak zejména také pro určovací žaloby vylučuje, aby bylo určeno vlastnické právo k jakékoliv věci daného druhu; vlastnické právo může být určeno jenom ohledně konkrétní věci. Jasná konkrétní vazba, kterou lze heslovitě vyjádřit otázkami kdo? – k čemu? – jaké právo?, musí být zachována.

Pokud jde o hromadnou věc (§ 501 o. z.), lze se v literatuře setkat s rozdílnými odpověďmi na otázku, zda je možná její vindikace, či nikoliv. Např. Berger soudí, že nelze žádat vydání hromadné věci, ale jenom jednotlivých věcí.¹⁷ Naproti tomu kupř. Rouček ji před mnoha dekádami připouštěl za podmínky její dostatečné individualizace.¹⁸ Obdobné stanovisko později zaujal Spáčil.¹⁹ V této souvislosti je nutno si uvědomit, že hromadná věc je tvořena souborem jednotlivých věcí, které nic neztrácejí na své povaze samostatné věci v právním smyslu tím, že jsou zahrnuty pod hromadnou věc.²⁰ Zařazení knihy do knihovny

PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 1116. V rakouském právu viz např. KODEK, G. E. Komentář k § 366 a § 370. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB (§§ 353 bis 379)*. 3. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2011, s. 558 a 659.

¹⁶ V rakouské judikatuře k tomuto závěru dospívá např. rozhodnutí Nejvyššího soudu (dále jen „OGH“) ze dne 28. 1. 1956, sp. zn. Rkv 126/55 (RS0012035): „*Ustanovení § 370 a 371 ABGB nepředpokládají v případě vindikace movitých věcí náhradní plnění věcmi stejného druhu.*“ To je zásadní rozdíl oproti judikatuře českého Nejvyššího soudu, který druhovou náhradu připouští („*...J žalovaná by pak splnila povinnost uloženou jí rozsudkem vydáním jakýchkoliv věcí, odpovídajících popisu ve výroku rozsudku*“). Ve skutečnosti k náhradnímu plnění věcmi téhož druhu může dojít až v exekuci odebráním věci postupem podle § 347 o. s. ř. (oprávněný si obstará věc téhož druhu a náklady za tím účelem vynaložené se vymáhají na povinném cestou exekuce na peněžitě plnění). U věcí nezastupitelných (nikoliv obecně, ale z toho hlediska, jak jsou identifikovány v exekučním titulu) však takový postup nepřichází v úvahu. K tomu viz TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*, s. 665, 671, 672. Z toho plyne, že pokud je ve vlastnické žalobě a jí vyhovujícím rozsudku věc individualizována tak, jak má, nepřichází aplikace § 347 o. s. ř. v úvahu (na rozdíl např. od situace, kdy bylo žalováno ze závazkového vztahu, v rámci něž měl žalovaný dodat žalobci určitý počet, množství či váhu druhově určených věcí).

¹⁷ BERGER, Ch. Komentář k § 985. In: JAUERNIG, O. *Bürgerliches Gesetzbuch*. 19. vydání. München: C. H. Beck, 2023, marg. č. 8.

¹⁸ ROUČEK, F. Komentář k § 302. In: SEDLÁČEK, J. – ROUČEK, F. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý (§§ 285 až 530)*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 57.

¹⁹ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 48–50.

²⁰ Srov. IRO, G. *Bürgerliches Recht. Band IV. Sachenrecht*, s. 7. V naší literatuře viz např. KOUKAL, P. Komentář k § 501. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1544, 1545. HUBKOVÁ, P. Komentář k § 501. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 554–555.

nebo zboží do skladu neznamena, že tím kniha nebo zboží přestávají být věcmi v právním smyslu. Hromadná věc se podle § 501 o. z. pouze pokládá za celek; účel této fikce směřuje do oblasti obligačního práva, v jehož rámci má umožnit se souborem věcí tvořícím hromadnou věc jako s jediným celkem nakládat, např. prodat, pronajmout atd.²¹

V rakouské či německé odborné literatuře však panuje shoda na tom, že z věcněprávního hlediska je situace jiná. Zásada speciality se projeví i zde: předmětem vlastnického práva není hromadná věc jako celek, ale jenom jednotlivé věci, které ji tvoří.²² Nárok na vydání věci vzniká vlastníku ohledně každé z těchto věcí; uplatní-li tyto nároky jedinou žalobou, půjde jistě o postup rozumný a hospodárný, nicméně přesto by bylo nesprávné tvrdit, že tím uplatnil vlastnické právo k jediné hromadné věci. Správný náhled je ten, že uplatňuje jednou žalobou několik nároků na vydání jednotlivých věcí (*quot res tot vindicationes*),²³ které spolu velmi úzce souvisejí. Tím ovšem není řečeno, že by každá z těchto věcí nutně musela být v žalobě samostatně označena. Není důvod nepřipustit, aby tyto věci byly označeny prostřednictvím pojmenování hromadné věci, ovšem jenom za předpokladu, že nebudou vznikat pochybnosti, které jednotlivé věci hromadnou věc tvoří. Jednotlivé věci pak budou jednoznačně individualizovány prostřednictvím společného označení. To bude možné tam, kde hromadnou věcí bude třeba sklad zboží, který je prostorově vymezen a uzavřen, nebo sbírka mincí, která je uložena v bankovním sejfů. Naopak žalobu na vydání černé secesní knihovny, kterou se zabývalo shora citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, za dostatečně určitou považovat nelze, a to ani v případě, že je toto vymezení doplněno o „typy a druhy knih“ a uvedení toho, v jaké části knihovny se nacházejí jednotlivé literární žánry. Takové vymezení zůstává pořád druhovým a nerozptyluje pochybnosti ohledně toho, které konkrétní knihy součást knihovny tvoří, a které nikoliv. Jinak řečeno, konkrétní věci, které jsou vlastnictvím žalobce, tím jednoznačně označeny nejsou.

Lze učinit první dílčí shrnutí: Ze zásady speciality plyne, že předmětem vlastnického práva může být jenom přesně určená jednotlivá věc a jenom jejího vydání se lze vlastnickou žalobou domáhat. Žaloba o vydání hromadné věci představuje kumulaci tolika hmotněprávních nároků, kolik věcí má být vydáno; každá z nich musí být prostřednictvím společného označení (popř. ve spojení s dalšími údaji) jednoznačně individualizována.

TÉGL, P. In: MELZER, F – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654*. Praha: Leges, 2014, s. 281. VÁŽAN, P. Právní úprava věci hromadné, souboru věcí a dopad jejich právní úpravy do praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2017, č. 1, s. 107.

²¹ KOZIOL, H. – WELSER, R. / KLETEČKA, A. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band I. Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht*, s. 282. Jde tedy o přístup zcela opačný, než jaký kdysi v naší literatuře zastával Rouček: „[...] právní význam hromadných věcí se jeví především v právech věcných [...]“. ROUČEK, F. Komentář k § 302. In: SEDLÁČEK, J. – ROUČEK, F. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý (§§ 285 až 530)*, s. 57.

²² PRÜTTING, H. *Sachenrecht*. 34. vydání. München: C. H. Beck, 2010, s. 10. KOZIOL, H. – WELSER, R. / KLETEČKA, A. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band I. Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht*, s. 282. Tento článek si nečiní nárok na vyřešení otázky, zda význam hromadné věci má být také v českém právu zásadně vztažen ke smluvním obligacím (a popř. zda pro některé hromadné věci, jako je kupř. závod, není na místě jiný přístup), neboť jeho těžiště spočívá jinde. Přinejmenším z pohledu individualizace věci ve vlastnické žalobě však jde o závěry přesvědčivé, jež by proto měly nalézt uplatnění rovněž v českém právním prostředí.

²³ BALDUS, Ch. Komentář k § 985. In: GAIER, R. et al. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 8. Sachenrecht*, marg. č. 56. Shodně KODEK, G. E. Komentář k § 366. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB (§§ 353 bis 379)*, s. 558.

3. Procesní hledisko

3.1 Důkaz vlastnického práva žalobce a držby či detence žalovaného

Žalobce je ve vlastnickém sporu zatížen důkazním břemenem ohledně svého vlastnického práva, či přesněji ohledně znaků skutkové podstaty právní normy zakládající nabytí vlastnického práva (ledaže by pro některý z nich platila zvláštní úprava). Nelze přitom souhlasit se současnou českou judikaturou (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2207/2021, 22 Cdo 2081/2017 či 22 Cdo 4181/2016), která po žalobci žádá jenom to, aby „prokázal, že mu svědčí právní skutečnost, na jejímž základě lze nabytí vlastnické právo“. Předpokladem úspěchu vlastnické žaloby totiž není pouhá existence možnosti nabytí vlastnického práva, ale to, že se žalobce skutečně vlastníkem stal. Měl-li žalobce podle svých tvrzení nabytí vlastnické právo derivativně, musí prokázat, že jeho předchůdce byl vlastníkem, a pokud i on odvozuje vlastnické právo od další osoby, tak rovněž vlastnické právo jeho auktora, a tak dále až k originárnímu nabytí vlastnického práva.²⁴

K tomu, aby mohl žalobce prokázat, že je vlastníkem, musí v první řadě uvést do řízení relevantní skutková tvrzení. K nim patří nejen skutkové přednesy, jež odpovídají znakům skutkové podstaty právní normy, která upravuje některý ze způsobů nabytí vlastnického práva, ale také údaje, pomocí nichž je věc, jejíhož vydání se žalobce domáhá, dostatečně individualizována. To je procesním důsledkem opakovaně v tomto článku zmiňovaného principu speciality: vlastnické právo nelze nabyt k druhově určené věci, ale jenom k přesně určené jednotlivé věci. Má-li žalobce dokázat nabytí vlastnického práva, musí tedy v první řadě tvrdit skutečnosti, které umožňují individualizovat věc, jejímž je vlastníkem. Na souvislost individualizace věci s důkazem vlastnického práva ostatně poukazyval již Zeiller,²⁵ a v rakouské komentářové literatuře k § 370 ABGB – který je předlohou našeho dnešního § 1041 odst. 1 o. z. – se na ni upozorňuje dodnes.²⁶ Této souvislosti si je pochopitelně vědoma také zahraniční i naše dřívější judikatura.²⁷

Obdobně to platí také pro držbu či detenci žalovaného.²⁸ Předpokladem úspěšnosti vlastnické žaloby je rovněž to, že žalovaný věc neprávem zadržuje. Je proto na žalobci, aby tvrdil a prokázal skutečnosti, ze kterých plyne, že žalovaný nabyl držbu nebo detenci věci.²⁹ Musí pochopitelně jít o nabytí držby či detence právě k té konkrétní jednotlivé

²⁴ K důkazu vlastnického práva v reivindikačním sporu a k různým způsobům jeho usnadnění viz LAVICKÝ, P. – KRÁLÍK, M. Důkaz vlastnického práva. *Soudní rozhledy*. 2024, č. 3, s. 75 an.

²⁵ ZEILLER, F. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie. Zwierter Band, erster Abteilung*. Wien und Triest: Geistingers Verlaghandlung, 1812, s. 139.

²⁶ WINNER, M. Komentář k § 370. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. ABGB, marg. č. 1.

²⁷ Z rakouské judikatury viz rozhodnutí OGH ze dne 17. 5. 1950, sp. zn. 2 Ob 447/49 (RS0010920). Z naší pak rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. Rv I 137/23 (Vážný 2720): „Kdo věc nějakou jako vlastník nazpět žádá, musí ji popsati takovými znameními, kterými se rozeznává ode všech podobných téhož druhu, věci movité musí popsati podle individualních známek (§ 370 obč. zák.). Pro nemožnost dokázati totožnost věci nelze pravidelně žalovati žalobou vlastnickou o vrácení hotových peněz, jež byly smíšeny s penězi jinými (§ 371 obč. zák.) a listin, svědčících majiteli, smíšených s jinými téhož druhu (§ 371), leč, jsou-li tu známky takové, ze kterých žalobce může dokázati totožnost věci na př. při papírech číslo, neb číslo a sérii, neb když peníze jsou ještě nesmíšené v měšci. Jest proto velice těžko vindikovati věci zastupitelné pro nedostatek známek individualisujících (Randa, *Vlastnictví*, str. 38).“

²⁸ Viz např. ZOPPEL, M. Komentář k § 370. In: SCHWIMMAN, M. – KODEK, G. E. ABGB *Praxiskommentar* (§ 285–530 ABGB und Notwegesgesetz). Band 3. 5. vydání. Wien: LexisNexis, 2020, s. 321–322.

²⁹ Srov. např. SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*, s. 40 a 41. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 795/2022 a dalších stačí prokázat nabytí držby či detence, nikoliv též její trvání ke dni rozhodování soudu. To může být diskutabilní, ale pro tento článek nemá tato otázka význam, a proto je ponechána stranou.

věci, jejímž je žalobce vlastníkem a jejíhož vydání se domáhá. Důkaz odpůrcovy držby (detence) proto může žalobce úspěšně podat jenom tehdy, pokud řádně individualizuje věc, jejímž držitelem či detentorem se měl žalovaný stát.³⁰ Naopak ani kdyby bylo dokazováním zjištěno, že žalovaný má nějakou věc, která odpovídá pouhému druhovému popisu žalobce, nijak tím není postaveno najisto, že jde právě o tu konkrétní věc, která je předmětem reivindikace. Jenom z toho, že má žalovaný u sebe ventilátory do zdi a nerez klapky, neplyne, že jde o tytéž konkrétní ventilátory a nerez klapky, jejichž vlastníkem je žalobce.

Druhý dílčí závěr zní: Bez individualizace věci není možný důkaz vlastnického práva žalobce ani držby či detence žalovaného.

3.2 Překonání nedostatku informací pomocí obrácení důkazního břemena?

Většina rozhodnutí, jak plyne z podaného přehledu názorů vyslovených v judikatuře, se spokojuje s „obecnějším“ vymezením vindikované věci a potřebu jejího upřesnění pocituje teprve v případech obrany žalovaného, že má takových věcí několik. Ohledně skutečností, na nichž se taková obrana zakládá, žalovaného zatěžuje důkazním břemenem.

Takový závěr o rozdělení důkazního břemena mezi procesní strany nelze akceptovat.

V prvé řadě nelze přehlédnout, že úvaha, podle níž „[...] pokud by žalovaný tvrdil, že má v držbě (detenci) více věcí, které by odpovídaly takto obecně specifikované věci, bylo by na něm důkazní břemeno, že je tomu tak“, není ve skutečnosti ničím jiným, než rozvinutím teze „kdo tvrdí, prokazuje“. Ta se v judikatuře vyskytuje poměrně zhusta (často s odvoláním na rozsudek Nejvyššího soudu z 29. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 257/97), ovšem ani frekvence jejího výskytu v rozhodovací praxi nemění nic na její zásadní nesprávnosti. Rozdělení důkazního břemena není determinováno tím, co která procesní strana tvrdí, ale pravidly dělení důkazního břemena. Z nich pak vyplývá také to, jak je mezi procesní strany rozděleno břemeno tvrzení; jde tedy o vztah právě opačný, než jak jej popisuje citovaná teze.

Panuje obecná shoda na tom, že k posouzení otázky, jak je mezi strany rozděleno důkazní břemeno, se využívá tzv. teorie analýzy norem. Její základní pravidlo je podle jejího tvůrce označováno jako tzv. Rosenbergova formule a zní takto:³¹ každá procesní strana je zatížena břemenem tvrzení a důkazním břemenem ohledně skutkových předpokladů jí příznivé právní normy, tj. právní normy, bez jejíhož použití by nebylo možno dosáhnout cíle sledovaného procesní stranou (nebylo by možno vyhovět jejímu procesnímu návrhu). Tato teorie vychází z toho, že právní normy se vůči sobě ocitají v různých vztazích. Jednoduše řečeno, proti právní normě, z níž vyplývá nárok uplatněný žalobcem (tzv. nárokové či základní normě), mohou působit právní normy, které vylučují, aby právní následek plynoucí z nárokové normy vůbec vznikl, nebo způsobují jeho zánik, popř. alespoň dočasně či trvale znemožňují jeho prosazení; ty se označují jako protinormy. Stav *non liquet* ohledně znaků skutkové podstaty nárokové normy – není-li zvláštních pravidel dělení důkazního břemena – jde podle základního pravidla k tíži žalobce; zůstane-li neobjasněn

³⁰ Srov. ZOPPEL, M. Komentář k § 370. In: SCHWIMMAN, M. – KODEK, G. E. *ABGB Praxiskommentar (§ 285–530 ABGB und Notwegesetz)*. Band 3, s. 321–322.

³¹ Viz ROSENBERG, L. *Die Beweislast*. 3. vydání. München und Berlin: C. H. Beck, 1953, s. 98 an.

některý ze znaků skutkové podstaty protinormy, ponese nepříznivé procesní následky žalovaný.³²

Rosenberg výslovně zdůrazňuje, že právní normu v rámci popsané koncepce dělení důkazního břemena nemůžeme vždy stavět na roveň jednotlivému izolovanému ustanovení např. občanského zákoníku,³³ ale že zpravidla půjde o komplex společně působících právních pravidel, která mají za následek vznik práva, zabránění jeho vzniku, zánik práva atd. Proto lze vedle hlavní normy (ať již nárokové, nebo protinormy) identifikovat také skupinu norem doplňujících, jejichž pojmenování se odvíjí od toho, že doplňují skutkovou podstatu nebo právní následky hlavní normy (např. ustanovení vymezující právní pojmy, jako § 90 BGB ohledně pojmu věci v právním smyslu). Důkazním břemenem ohledně předpokladů doplňující normy je zatížena ta strana, která nese důkazní břemeno ohledně hlavní normy.³⁴

Právě takovou doplňující normou je § 1041 odst. 1 o. z. vůči hlavní normě obsažené v § 1040 odst. 1 o. z., neboť rozvíjí předpoklady, za nichž se lze domáhat vydání věci: chce-li vlastník uplatnit žalobou nárok na vydání věci, musí svou věc popsat takovými znaky, kterými ji odliší od jiných věcí téhož druhu. Individualizace věci v žalobě je samozřejmě záležitostí břemena tvrzení, a nikoliv důkazního břemena; rozdělení obou břemen mezi procesní strany je ale shodné, a proto – i kdyby to nebylo nad slunce jasné ze znění § 1041 odst. 1 o. z. – procesní odpovědnost za individualizaci věci nese žalobce.

Ustanovení § 1041 odst. 1 o. z. vyjadřuje zcela jasně, co se od samého počátku očekává od žalobce: „obecnější“ popis vindikované hromadně vyráběné, hromadné či jakékoliv jiné věci rozhodně stačit nebude. Občanský zákoník nepodmiňuje požadavek individualizace věci teprve (úspěšnou) obranou žalovaného, že „*má v držbě (detenci) více věcí, které by odpovídaly takto obecně specifikované věci*“. Stejně tak, jako neexistuje právní norma, která by se spokojovala pouze s „obecnějším“ popisem věci, neobsahuje občanský zákoník ani vůči ní působící protinormu, z níž by bylo možno dovodit zatížení žalovaného důkazním břemenem ohledně jeho tvrzení, že má u sebe více věcí odpovídajících druhému popisu věci obsaženému v žalobě. Ovšem i kdyby takové pravidlo občanský zákoník obsahoval, příliš by tím k individualizaci věci nepřispěl. Následkem neunesení důkazního břemena je totiž fikce, která ukládá soudci rozhodnout tak, jako by dokazováním zjistil, že žalovaný u sebe nemá více věcí odpovídajících popisu obsaženému v žalobě. Tento druhový („obecnější“) popis by ovšem tímto způsobem nebyl nijak zpřesněn, a to se všemi negativními důsledky rozebíranými v tomto článku (viz též dále pod bodem 3.4). Nemá tedy ani rozumný smysl cestou soudcovského dotváření práva zatěžovat žalovaného břemenem důkazním za tím účelem, aby žalobce unesl břemeno tvrzení, neboť tohoto účelu v případě stavu *non liquet* ohledně mnohosti věcí odpovídajících druhovému popisu nebude dosaženo.

³² V podrobnostech viz LAVICKÝ, P. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges a Česká společnost pro civilní právo procesní, 2017, s. 129 an. a tam citovaná literatura. Z české literatury dále viz MACUR, J. *Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu*. Brno: MU, 1996, s. 65 an. Z judikatury hlásící se k teorii analýzy norem viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3070/2021 nebo 22 Cdo 3108/2010.

³³ Ke vztahu právní normy a právního předpisu srov. též KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 131, 132.

³⁴ ROSENBERG, L. *Die Beweislast*, s. 104–105. Viz též MACUR, J. *Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu*, s. 69.

Stručně lze uvedené úvahy sumarizovat v dílčí závěr č. 3 takto: zatížení žalovaného důkazním břemenem ohledně toho, že má u sebe více věcí, které odpovídají druhovému popisu věci v žalobě, neodpovídá pravidlům dělení důkazního břemena a není ani způsobilé skutečně vyřešit problém nedostatečné individualizace věci.

3.3 Postup v případě nedostatečné individualizace věci

Judikatura nesprávně zatěžující žalovaného důkazním břemenem ohledně jeho obrany, že má u sebe více věcí odpovídajících druhovému popisu uvedenému v žalobě, předpokládá, že žalovaný navrhne k prokázání pravdivosti tohoto tvrzení důkaz ohledáním. Při provádění tohoto důkazu bude přítomen žalobce, jemuž tato příležitost poslouží k tomu, aby získal údaje, které mu umožní věc konkretizovat (např. opíše si výrobní číslo televizoru).

Z dosud podaného rozboru však jednoznačně plyne, že žalovaného ohledně držby či detence několika věcí odpovídajících obecnému popisu v žalobě vůbec důkazní břemeno netíží. Již proto od něj nelze důkazní návrh na ohledání těchto věcí očekávat či vyžadovat. Krom toho je zřejmé, že racionálně uvažující žalovaný vůbec tímto způsobem svou obranu nepovede, neboť by tím ve sporu vůbec nic nezískal. Provedení důkazu ohledáním totiž poslouží výlučně procesnímu cíli sledovanému žalobcem, jemuž se takto umožní získat informace potřebné k individualizaci věci, a nikoliv žalovanému. Konečně nelze nevidět ani to, že leckdy taková obrana nebude přicházet vůbec v úvahu: žalovaný zřejmě málokdy bude moci tvrdit, že má u sebe více černých secesních knihoven či jiných věcí podobného charakteru. Podstatné však je, že i kdyby tomu tak někdy bylo, žalovaného důkazní břemeno ohledně těchto okolností netíží.

Částečně odlišný přístup plyne z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 428/2006, na nějž ovšem následující judikatura nenavázala. Toto rozhodnutí totiž vyžaduje upřesnění popisu vindikované věci i v případě, že žalovaný nenamítá, že má u sebe více věcí, které odpovídají nepřesnému vymezení věci v žalobě. Ovšem rovněž se v něm kalkuluje s tím, že si žalobce opatří informace potřebné k individualizaci věci v rámci dokazování: soud nemá odmítat žalobu podle § 43 odst. 2 o. s. ř., ale místo toho má žalobce vyzvat k doplnění důkazních návrhů. Opět se předpokládá, že – tentokrát žalobcem – bude navržen důkaz ohledáním věcí, jež má u sebe žalovaný, a žalobce si tím opatří potřebné údaje, o něž doplní označení věci v žalobě. Stejně jako v předchozím případě zde má dokazování sloužit k obstarání budoucích skutkových přednesů pro stranu žalující.

Takový přístup však zcela obrací korektní pojetí vzájemného vztahu skutkových tvrzení a dokazování, a proto s ním nelze souhlasit. Jestliže procesní strana zatížená břemenem tvrzení a důkazním břemenem neuvede do řízení potřebná konkrétní skutková tvrzení, ale místo toho učiní důkazní návrh, který má směřovat k tomu, aby si pomocí něj konkrétní informace teprve opatřila, jde o nepřipustnou variantu tzv. vyšetřovacího důkazu.³⁵

³⁵ Takový důkazní návrh označuje německá nauka a judikatura jako *Beweisermittlungsantrag* a považuje jej za nepřipustný. Vedle něj existují ještě jiné konstelace vyšetřovacího důkazu, přičemž některé z nich se považují za přípustné také v civilním procesu. Názory, které v tomto směru zaujímá literatura, se však mnohdy velmi různí. K tomu v zahraniční literatuře viz např. LAUMEN, H. W. Die Ablehnung von Beweisanträgen im Zivilprozess. *Monatsschrift für Deutsches Recht*. 2020, č. 4, s. 194, 195. STÖHR, A. Der Ausforschungsbeweis im Zivilprozess. *Juristische Arbeitsblätter*. 2020, č. 9, s. 688. ROSENBERG, L. – SCHWAB, K. H. – GOTTWALD, P. *Zivilprozessrecht*. 18. vydání. München: C. H. Beck, 2018, s. 709. V naší literatuře k němu viz zejména MACUR, J. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním*

Návrh na provedení takového důkazu by mohl být akceptován jenom v řízení ovládaném vyšetřovací zásadou (srov. § 20 odst. 1 z. ř. s.),³⁶ nikoliv ale v řízení, v němž na zjišťování skutkového stavu dopadá projednací zásada. Projednací zásada se samozřejmě uplatňuje také v řízení, v němž vlastník uplatňuje nárok na vydání věci po tom, kdo mu ji neprávem zadržuje.

V řízení ovládaném projednací zásadou musí strana zatížená důkazním břemenem a břemenem tvrzení uvést v první řadě konkrétní právně významná skutková tvrzení. Důkazní návrhy slouží k prokázání pravdivosti těchto tvrzení; to je ostatně zcela zřejmé i z doslovného znění první věty § 120 odst. 1 o. s. ř.: „*Účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení*“, a nikoliv ke zjištění informací potřebných pro svá tvrzení. Strana nečiní důkazní návrhy proto, aby si obstarala vědomosti o skutečnostech, které pak učiní součástí svých přednesů. Tím by byla obcházena pravidla upravující břemeno tvrzení.³⁷ Proto primární je skutkové tvrzení, a teprve k němu je pevně ukotven důkazní návrh.³⁸ Ostatně, důkazní návrhy, které nemají vůbec vymezeno téma dokazování, nebo je toto téma určeno jenom paušálně a neurčitě, by měl soud zamítnout; to platí nejen pro oblast vyšetřovacího důkazu, ale obecně, protože u zcela neurčitých důkazních návrhů není možno vůbec posoudit, zda mohou směřovat k objasnění skutečností odpovídajících znakům skutkové podstaty nárokové normy, protinorem či tzv. pomocných skutečností.

Žalobce z uvedených důvodů nemůže věc, jejíž vrácení se domáhá, vymezit pouze druhově a spoléhat se na to, že informace potřebné k individualizaci věci získá v rámci dokazování. Nelze považovat za přijatelné, aby žalobce ve sporu o vydání „televizoru Samsung o úhlopříčce 108 cm“ navrhl důkaz ohledáním televizorů žalovaného, soud tomuto důkaznímu návrhu vyhověl a uložil žalovanému, aby televizory, které má ve své moci a které odpovídají tomuto popisu, soudu předložil (§ 130 odst. 1 o. s. ř.) a aby si žalobce při provádění důkazu opsal informace potřebné k individualizaci konkrétního kusu televizoru. Obdobně to platí pro jakékoliv jiné předměty, jež jsou zmiňovány v judikatuře citované v tomto článku.

Lze tak učinit čtvrtý dílčí závěr: dokazování ve vlastnickém sporu nemůže sloužit k tomu, aby si teprve jím žalobce obstaral údaje nezbytné pro individualizaci věci.

sporů. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 10 an. MACUR, J. Vyšetřovací důkaz v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2000, č. 2, s. 46 an. MACUR, J. K problematice určitosti důkazních návrhů v civilním řízení soudním. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 4, s. 19 an.

³⁶ Např. LAUMEN, H. W. Komentář k § 284. In: PRÜTTING, H. – GEHRLEIN, M. *ZPO – Kommentar*. 15. vydání. München: Luchterhand, 2023, marg. č. 24.

³⁷ ROSENBERG, L. – SCHWAB, K. H. – GOTTWALD, P. *Zivilprozessrecht*, s. 709.

³⁸ Na to zcela správně upozorňovalo již rozhodnutí NS ČSR, Rv I 137/23 (Vážný 2720), jehož právní věta zní: „*Soud provádí důkazy o skutkovém přednesu stran, není však povinen, umožnit dokazování straně, by, čeho třeba, teprve přednesla.*“ Nejvyšší soud vytkl žalobě nedostatek individualizace věci: „*Žaluje-li v tomto sporu žalobkyně o vydání cenných papírů v ceně 21.900 Kč, aniž uvedla, zda žádá vydání dluhopisu hypoteční banky, či komunální dlužní úpisy moravské zemědělské banky či moravské zemské půjčky, zda žádá kusy po 5.000 Kč či po 10.000 Kč, aniž uvedla sérii nebo čísla dluhopisů, jichž se domáhá, tedy aniž sebe menším způsobem naznačila totožnost papírů, jichž vydání se domáhá, nevyhovuje její žaloba podmínkám žaloby vlastnické, v §§ 370 a 371 obč. zák. uvedeným, a nesplňuje ani podmínek žaloby vůbec, uvedených v §u 226 c. ř. s.*“ Správně však odmítl přistoupit na vyšetřovací důkaz: „*Jest sice možno, že by svědeckým výsledkem účetního záložny daly se zjistit série a čísla cenných papírů, tam uložených, ale to by žádala žalobkyně obrácený postup. Důkazy mají totiž sloužiti k tomu, by se dokázala tvrzení stran ve sporu přednesená a nikoli, aby soud prováděním důkazů sjednával stranám materiál, dle něhož by jim možno bylo dodatečně neúplná tvrzení žaloby doplňovati a opravovati. Okolnosti rozhodné musí strana žalující tvrditi již v žalobě (§ 226 c. ř. s.) a, neučiní-li tak, dlužno žalobu pro nedostatek skutkových okolností, nárok zakládajících, zamítnouti.*“

3.4 Exekuce odebráním movité věci

Neudržitelnost usnadnění individualizace věci cestou uložení důkazního břemena žalovanému se velmi plasticky ukáže také na podobě rozhodnutí, které by soud vynesl za stavu *non liquet*, a na jeho (ne)použitelnosti v exekuci. Jestliže by žalovaný sice tvrdil, že má více věcí odpovídajících žalobcově druhovému popisu, ale pravdivost tohoto tvrzení by se mu nepodařilo prokázat, měl by jít stav *non liquet* k jeho tíži. Tj. soud by měl žalobě vyhovět a uložit žalovanému povinnost vydat kupř. televizor Samsung o úhlopříčce 108 cm.

To, že by výrok rozsudku měl být formulován pouze takto obecně, zjevně dokládá následující úvaha Nejvyššího soudu, vyslovená pro další možnou konstelaci, kdy sice žalovaný pravdivost svého tvrzení o držbě více věcí požadovaného druhu prokáže, ale žalobce přesto nebude schopen věc individualizovat: „*Jestliže by však bylo zjištěno, že žalovaná má více věcí odpovídajících popisu, mezi kterými se nacházejí věci žalobce, které by ani po případném provedení důkazu ohledáním těchto věcí (§ 125 o. s. ř.) nebylo možno odlišit od jiných věcí v držení žalované, a přitom by bylo prokázáno, že věci žalobcovy přešly do držby žalované a ta by neprokázala, že už je nedrží, bylo by třeba žalobě vyhovět; žalovaná by pak splnila povinnost uloženou jí rozsudkem vydáním jakýchkoliv věcí, odpovídajících popisu ve výroku rozsudku.*“

Patrně stejně by zněl vyhovující rozsudek, pokud by se žalovaný vůbec zdržel obrany spočívající v tom, že má vícero věcí odpovídajících druhovému popisu uvedenému v žalobě.

Necháme-li stranou již shora zmiňovanou okolnost, že druhové vymezení věci ve výroku rozsudku neodpovídá zásadě speciality a hmotnému právu, mohou nastat zjevné problémy při exekuci. Rozsudek ukládající povinnost vydat movitou věc je rozsudkem na plnění a může na základě něj být vedena exekuce odebráním věci (§ 345 až § 347 o. s. ř.). Nezbytným věcným předpokladem nařízení exekuce je nejen existence exekučního titulu, který se stal v důsledku marného uplynutí lhůty k plnění vykonatelným (§ 160 odst. 1, § 161 odst. 1 o. s. ř.), ale také určitost exekučního titulu jak ze subjektivního, tak i z objektivního hlediska.³⁹ Tato vlastnost exekučního titulu u nás bývá v posledních dekadách označována jako „materiální vykonatelnost“ exekučního titulu, ačkoliv zjevně jde o něco jiného než o vykonatelnost, jak ji má na mysli § 160 a násl. o. s. ř.

Po subjektivní stránce je rozsudek coby exekuční titul dostatečně určitý, pokud obsahuje označení oprávněné a povinné osoby (§ 261a odst. 1 o. s. ř.). Po objektivní stránce vyžaduje totéž ustanovení vymezení rozsahu a obsahu povinností, k jejichž splnění byla exekuce navržena, a určení lhůty ke splnění povinnosti. Kámen úrazu zjevně leží v nedostatečně určitém vymezení obsahu povinnosti, která by měla být exekucí nuceně realizována. Exekuce odebráním věci se podle § 345 odst. 1 o. s. ř. provede tak, že soud odebere věc povinnému a odevzdá ji oprávněnému. Je proto nanejvýš zřejmé, že rozsudek ukládající povinnost vydání věci může být exekučně realizován, jenom pokud umožňuje identifikaci věci, která má být odebrána povinnému a předána oprávněnému. Popis věci v exekučním titulu musí být natolik jednoznačný, aby soudní vykonavatel či vykonavatel exekutora věděl, jakou konkrétní věc má u povinného hledat.⁴⁰ To rozhodně není splněno,

³⁹ K tomu viz např. GAUL, F. – SCHILKEN, E. – BECKER-EBERHARD, E. – LAKKIS, P. / ROSENBERG, L. *Zwangsvollstreckungsrecht*. 12. vydání. München: C. H. Beck, 2010, s. 148 an.

⁴⁰ Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nemůže věc individualizovat jinak než exekuční titul. Viz TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*, s. 667. To samé pochopitelně platí pro exekuční příkaz.

má-li žalovaný podle druhově znějícího výroku rozsudku vydat jakýkoliv televizor Samsung o úhlopříčce 108 cm, nebo knihovnu s druhově určenými knihami.⁴¹ Exekuci nelze vést na jakékoliv (libovolné) věci odpovídající popisu ve výroku rozsudku, ale jenom na zcela konkrétní a jednoznačně individualizovanou věc. Samozřejmě nepřísluší vykonavateli či exekučnímu soudu, aby dodatečně posuzovali, která z více věcí odpovídajících druhovému popisu v rozsudku skutečně náleží žalobci; tím by došlo k hrubému narušení hranic nalézacího a exekučního řízení. Individualizace věci musí plynout již ze samotného rozsudku. Pokud v tomto ohledu rozsudek selhává, je nevyhnutelným důsledkem nemožnosti jednoznačně určit movitou věc, která má být povinnému odebrána, nepřipustnost exekuce pro neurčitost exekučního titulu.

Chybějící individualizaci věci nemůže z uvedených důvodů nahradit ani obligatorní přítomnost oprávněného nebo jeho zástupce při provedení exekuce (§ 345 odst. 3 o. s. ř.). Oprávněný nebo jeho zástupce má být přítomen především proto, aby jim vykonavatel odebranou věc předal. Může-li vedle toho rovněž „přispět ke spolehlivému zjištění, zda je odebíraná věc totožná s tou, jejíž vydání bylo povinnému v rozhodnutí uloženo“,⁴² neznamená to, že by si oprávněný nebo jeho zástupce mohli vybrat, kterou z více nalezených věcí odpovídajících druhovému popisu v rozsudku má vykonavatel povinnému odebrat. Jejich vyjádření se týká pouze toho, zda konkrétní nalezená věc je právě tou věcí, která byla zcela přesně individualizována ve výroku vykonávaného rozsudku.

Fakt, že nejde o pouhou teoretickou hrozbu, dokládá jasně rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 406/2018. Rozsudek, který byl exekučním titulem, ukládal povinnost vydat mj. „držák hadic v počtu 1 ks v hodnotě 690 Kč, ‚S‘ pásek pouzdra nože v počtu 1 ks v hodnotě 130 Kč, čepice ‚S‘ v počtu 2 ks v hodnotě 390 Kč, ploutve ‚S‘ v počtu 1 ks v hodnotě 2 540 Kč, ploutve ‚S‘ v počtu 6 ks v hodnotě 2 540 Kč“. Nejvyšší soud považoval tyto věci za nedostatečně individualizované, v důsledku čehož „není zřejmé, které konkrétní věci má podle exekučního titulu povinný oprávněné vydat“; exekuční titul proto posoudil jako nevykonatelný. Uvedenému závěru lze přitakat. Za pozornost však dále stojí to, že zatímco „věcněprávní“ senát Nejvyššího soudu by se v duchu (nesprávného) rozvolňování požadavků na individualizaci vindikované věci s popsáním vymezením evidentně spokojil,⁴³

⁴¹ Ještě evidentnější je to v případě větracích ventilátorů do zdi o rozměrech 50 x 50 cm, jichž se mj. týkalo citované rozhodnutí. Tomuto popisu může vyhovovat např. RAB TURBO 500 průmyslový jednofázový axiální ventilátor (prodávány nyní za 7310 Kč), RAB TURBO/400V 500 průmyslový jednofázový axiální ventilátor (8896 Kč), ale také TTT/4-500 H N speciální axiální ventilátor 120 °C (56 736 Kč) nebo TTT/4-500 L N speciální axiální ventilátor 120 °C (53 814 Kč). Viz <https://www.ventishop.cz/ttt-4-500-l-n-ip55-specialni-axialni-ventilator-120-c/>. Ve všech případech jde o movité věci odpovídající popisu podanému žalobcem a – na základě právního názoru Nejvyššího soudu – převzatého soudem do výroku rozsudku. V rovině dobrovolného splnění by si pak žalovaný mohl vybrat, zda žalobci vydá ventilátor v hodnotě cca osmi tisíc korun, nebo v hodnotě překračující padesát tisíc korun. V exekuci by však vykonavatel sotva mohl podle svého vlastního uvážení (rozsudek mu k tomu žádná kritéria nedává) vybírat, co povinnému odebere.

⁴² TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*, s. 668.

⁴³ Přitom, jak dokládá rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 4959/2010, je si věcněprávní senát Nejvyššího soudu exekučních souvislostí dobře vědom. V odůvodnění tohoto rozhodnutí se konstatuje, že pokud by se v držení žalované strany nacházelo více obdobných věcí, byla by tím ohrožena exekuce. K samotné identifikaci citované rozhodnutí uvádí: „Obecně platí, že věc je třeba identifikovat tak, aby mohla být individualizována při výkonu rozhodnutí soudu. Tuto individualizaci je třeba provést tak, aby bylo nepochybné, o jakou věc se jedná, tedy aby byla popsána takovými znaky, které ji odlišují od jiných věcí téhož druhu. Jestliže tedy žalobce identifikoval balvan (v kontextu rozhodnutí odvolacího soudu kámen) jeho rozměry, váhou, barvou a tvarem, když bylo celou dobu nepochybné, kde se tento předmět nachází, nelze mu nic vytknout.“ Co do výsledku toto rozhodnutí vyznívá jinak než ostatní citovaná rozhodnutí. Je to zjevně dáno i tím, že se vůbec nekyká hromadně vyráběné věci, ale naopak věci zcela unikátní („bludného balvanu“).

„exekuční“ senát takovou formulaci rozsudku, který má být exekučním titulem, (správně) nepřipouští. Pro právní praxi je jistě nanejvýš důležité, aby v této věci byla nalezena shoda.

Zejména z pohledu exekučního práva pak lze zcela odmítnout domnělý argument ve prospěch pouze druhového označení věci, a sice že by zamítnutí žaloby bylo v rozporu se základními zásadami ovládajícími soukromé právo a požadavkem spravedlivého posouzení věci (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4088/2014). Spravedlnost, která produkuje nevykonatelné exekuční tituly, je slepou spravedlností.

Dílčí závěr č. 5 tedy zní: nedostatečná individualizace věci způsobuje nemožnost jejího exekučního postihu odebráním věci.

3.5 Vymezení předmětu sporu

Žaloba, kterou se nedržící vlastník domáhá vydání věci, je stejně tak jako kterákoliv jiná žaloba procesním úkonem. Žalobce jí nejen zahajuje řízení, ale také vymezuje předmět sporu. S výjimkou uvedenou v § 153 odst. 2 o. s. ř. je soud vymezením předmětu sporu vázán. Musí jej celý vyčerpat, ale na druhou stranu jej nesmí překročit ani rozhodovat o něčem jiném. Krom toho má předmět sporu význam pro řadu dalších institutů, z nichž lze zmínit především změnu žaloby, překážku litispence či rozsah objektivních mezí právní moci. K tomu, aby bylo možno posoudit, zda kupř. je dána překážka litispence, či nikoliv, musí být nepochybně jasné, co vlastně je předmětem sporu.⁴⁴

Podle převažujícího názoru je předmět sporu vymezen pomocí dvou prvků: prvním z nich je právní následek, jehož vyslovení žalobce navrhuje v žalobním petitu, druhým potom skutkový základ tohoto právního následku.⁴⁵ Tomu odpovídá úprava náležitostí žaloby v § 79 odst. 1 o. s. ř., která od žaloby vyžaduje vylíčení rozhodujících skutečností a aby z ní bylo patrné, čeho se žalobce domáhá. Předmět sporu bude dostatečně určité ohraničen jenom tehdy, pokud bude požadavek určitosti splňovat jak skutkový základ, tak žalobní petit.

Judikatura proto správně požaduje, aby skutkový základ byl v žalobě alespoň individualizován (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdo 245/96, 32 Cdo 6/2005, 33 Cdo 2648/2011, 30 Cdo 3527/2014; z poslední doby např. 30 Cdo 3504/2023), a nevyžaduje, aby žalobce již v žalobě uvedl podrobné (tzv. substancované) skutkové přednesy.⁴⁶ Skutek je individualizován tehdy, nelze-li jej zaměnit s jiným skutkem (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 385/2008), tj. umožňuje-li odlišit určitou právní věc od jiné.⁴⁷ V takovém případě nelze žalobu pro vady odmítnout podle § 43 odst. 2 o. s. ř., i když žaloba nebude obsahovat všechny právně významné skutečnosti (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 370/2002).

Občanský soudní řád v § 79 odst. 1 o. s. ř. nevyžaduje, aby žaloba obsahovala formulaci návrhu na znění výroku rozsudku, ale žádá pouze, aby z žaloby (tj. z procesního úkonu

⁴⁴ K nemožnosti zastavit řízení pro překážku litispence při neurčitém vymezení předmětu sporu viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 4310/2014.

⁴⁵ V naší literatuře viz např. MACUR, J. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 33 an. V judikatuře z poslední doby kupř. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 71/2021, odstavec 21 (byť se zde vylíčení rozhodných skutečností nepřesně označuje jako „právní důvod nároku“, ačkoli jde o skutkový základ předmětu sporu).

⁴⁶ K tomu srov. MACUR, J. *Substancování skutkových přednesů stran v civilním soudním řízení*. *Právní rozhledy*. 1998, č. 9, s. 433.

⁴⁷ PUŽMAN, J. *Procesní nároky a procesní návrhy*. Praha: Orbis, 1957, s. 21.

jako celku, posuzovaného podle jeho obsahu; viz § 41 odst. 2 o. s. ř.) bylo zřejmé, čeho se žalobce domáhá. Žalobce proto sice není „*povinen vždy učinit soudu návrh na znění výroku jeho rozsudku*“, ale v žalobě musí „*přesně a jednoznačně*“ označit povinnost, která má být žalovanému uložena rozhodnutím soudu (tak, aby ji bylo možné z obsahu bez pochybností dovodit); (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3215/2014; obdobně 33 Cdo 917/2016). Podobně se k žalobnímu petitu vyjadřuje kupř. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1195/2011, pouze s tím rozdílem, že místo „*přesnosti a jednoznačnosti*“ používá formulaci „*přesně, určitě a srozumitelně*“. Významový rozdíl v tom však není. Neurčitý je žalobní petit zejména tehdy, „*jestliže vymezení práv a jim odpovídajících povinností v něm obsažené bylo provedeno tak, že nelze dovodit, o jaká práva a povinnosti jde, a je zřejmé, že převzetí takového petitu do výroku soudního rozhodnutí by mělo za následek jeho materiální nevykonatelnost. Vadou podání naproti tomu není to, že žalobnímu petitu nelze vyhovět proto, že není v souladu s hmotným právem*“ (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 421/2002).⁴⁸

Na souvislost určitosti žalobního petitu s určitostí exekučního titulu upozorňuje pochopitelně také zahraniční literatura. Ze starší rakouské lze odkázat na Zeillera,⁴⁹ z novější např. na Holznera,⁵⁰ Kodeka⁵¹ nebo Faschinga, který zdůrazňuje, že určitost žalobního petitu je u žalob na plnění nezbytná, protože rozhodnutí musí tvořit dostatečně určitý exekuční titul pro pozdější exekuci (viz § 7 rakouského exekučního řádu), a tedy spolehlivý základ pro nucený výkon přiznaného plnění.⁵² To samozřejmě platí i pro české exekuční právo; viz § 261a odst. 1 o. s. ř. a výklad podaný v předchozí pasáži tohoto článku. Propojení určitosti (tzv. materiální vykonatelnosti) exekučního titulu a určitosti žalobního petitu je – při obsahové vázanosti soudu předmětem sporu – u rozsudků na plnění zcela pochopitelné: sotva by totiž dávalo smysl vytvářet exekučně nevykonatelné (§ 261a odst. 1 o. s. ř.) a zmatečností trpící rozsudky [§ 229 odst. 2 písm. c) o. s. ř.].

Soud je žalobním petitem vázán z obsahového hlediska, nikoliv jeho doslovným zněním; proto může soud formulovat výrok rozsudku jinými slovy, vystihne-li tím přesněji totéž, co skutečně žalobce sledoval, ale nepřesně vyjádřil (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 909/2003).⁵³ Obsah a smysl musí samozřejmě ze žaloby samotné plynout, soud je nemá za žalobce domýšlet (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 421/2002). Pokud samotná žaloba údaje potřebné k individualizaci věci – ani po předchozím pokusu o odstranění této vady – neobsahuje, není zde nic, co by mohl soudce jinak (přesněji) formulovat.

Posoudíme-li podle těchto kritérií žalobu, kterou by se žalobce domáhal vydání televizoru Samsung o úhlopříčce 108 cm, či jiné podobně neindividualizované věci, je zřejmé, že nemůže obstát. V prvé řadě neodpovídá požadavkům na určitost vymezení žalobního

⁴⁸ Srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1497/2023, odstavce 75: „*Přesný, určitý a srozumitelný žalobní návrh (žalobní petit) je zcela nezbytným předpokladem pro to, aby soudní rozhodnutí bylo (z materiálního hlediska) vykonatelné [...]*“.

⁴⁹ ZEILLER, F. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie. Zweiter Band, erster Abteilung*, s. 139.

⁵⁰ HOLZNER, Ch. Komentář k § 370. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON 1.06*, marg. č. 1. Citováno dle <https://rdb.manz.at/> (stav k 1. 1. 2023).

⁵¹ KODEK, G. E. Komentář k § 366. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB (§§ 353 bis 379)*, s. 558.

⁵² FASCHING, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts*. 2. vydání. Wien: Manz, 1990, s. 539.

⁵³ Viz též PUŽMAN, J. *Procesní nároky a procesní návrhy*, s. 18.

petitu, a to ani tehdy, když petit nebudeme chápat jako formálně oddělenou část žaloby, ale pouze jako něco, co z ní musí jednoznačně vyplývat. Převzetí takového petitu do výroku rozsudku by zjevně mělo za následek nesplnění požadavků plynoucích z § 261a odst. 1 o. s. ř. Problém přitom není pouze v nepřesné formulaci, kterou by soud mohl napravit; nedostatek spočívá v tom, že žaloba potřebně údaje individualizující věc neobsahuje.

Je pak rovněž otázkou, zda může takto koncipovaná žaloba obsahovat také dostatečně určitou individualizaci skutku. Věc by totiž měla být jednoznačně popsána nejenom pro účely formulace žalobního petitu, ale také kvůli důkazu vlastnického práva a držby žalovaného, které se musejí týkat konkrétní věci, jež má být vydána. Jak určitá ale mohou být žalobní tvrzení týkající se nabytí vlastnického práva žalobcem a uchopení držby žalovaným, není-li žalobce schopen vymezit konkrétní věc, jíž by se to mělo týkat? Odpověď na tuto otázku je zřejmá, ovšem nutno zároveň dodat, že nikoliv klíčová. Předmět sporu je nedostatečně vymezen už proto, že žaloba neobsahuje určitý petit. A o tom zde nemůže být pochyb.

Důsledky neurčitosti vymezení předmětu sporu se promítnou nejen do exekuce, ale do již zmiňovaných jiných institutů. Jak kupř. posoudit překážku litispence nebo překážku věci pravomocně rozhodnuté, nebude-li z žaloby, respektive z rozsudku vůbec možno dovodit, které konkrétní věci v právním smyslu se má požadovaný (respektive výrokem ne/přiznaný) právní následek (povinnost vydat tuto věc) týkat? Neurčité vymezení předmětu sporu tomu zjevně brání. Proto je nevyhnutelný závěr, že vlastnická žaloba postrádající řádnou individualizaci věci nesplňuje náležitosti dle § 79 odst. 1 o. s. ř.; pokud tuto vadu žalobce ani přes výzvu soudu neodstraní, měla by být odmítnuta, neboť jde o vadu, která z uvedených důvodů činí žalobu neprojednatelnou (§ 43 o. s. ř.).

Nedostatek individualizace vindikované věci nelze odstraňovat ani cestou vyšetřovacího důkazu nebo uložení důkazního břemena žalovanému. Krom důvodů uvedených shora by tím v důsledku nemožnosti posoudit překážku litispence či věci pravomocně rozhodnuté mohla nastat situace, kdy by paralelně nebo následně probíhalo řízení ve stejné věci.

Využit nebude možno ani německou judikaturou vyvinuté tzv. sekundární břemeno tvrzení. Podstatu tohoto institutu vcelku vystihuje jeho alternativní označení „substancované popírání“, neboť se uplatní v situaci, kdy strana nezatížená důkazním břemenem popírá skutková tvrzení strany zatížené důkazním břemenem, a zároveň tvrzení strany zatížené důkazním břemenem jsou pouze paušální, neboť tato strana stojí mimo jí tvrzený běh událostí, a nemůže proto rozhodně skutečnosti znát; jsou-li naopak tyto skutečnosti protistraně známé a lze-li po ní rozumně požadovat poskytnutí doplňující informace, nevystačí si s prostým popíráním, ale musí sama přednést konkrétní skutková tvrzení, tj. musí doplnit skutkové přednesy strany zatížené důkazním břemenem. Neučiní-li tak, budou se paušální skutková tvrzení pokládat za pravdivá.⁵⁴ Laumen v této souvislosti poukazuje na to, že popsané řešení může pomoci tam, kde jde o existenci či neexistenci určité okolnosti, nikoliv ale kupř. právě ohledně individualizace věci.⁵⁵ S tím je nutno zcela

⁵⁴ V podrobnostech k tomu viz LAUMEN, H.-W. Die sekundäre Behauptungslast. In: BAUMGÄRTEL, G. – LAUMEN, H. W. – PRÜTTING, H. *Handbuch der Beweislast. Grundlagen*. 3. vydání. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2016, s. 566 an., nebo LAUMEN H.-W. Die sekundäre Behauptungslast. *Monatsschrift für Deutsches Recht*. 2019, č. 4, s. 193 an.

⁵⁵ LAUMEN, H.-W. Die sekundäre Behauptungslast. In: BAUMGÄRTEL, G. – LAUMEN, H. W. – PRÜTTING, H. *Handbuch der Beweislast. Grundlagen*, s. 579.

souhlasit. Pokud by žalobce popsal vindikovanou věc jenom druhově a žalovaný by informace potřebné k její individualizaci neuvedl, mělo by být následkem neunesení sekundárního břemena tvrzení to, že by se druhový popis pokládal za „pravdivý“. Na neurčitěm vymezení předmětu sporu se všemi shora popsanými důsledky by se tak nezměnilo vůbec nic.

Lze proto učinit poslední dílčí závěr: Není-li vindikovaná věc v žalobě individualizována, není řádně vymezen předmět sporu, a žalobu proto nelze věcně projednat.

4. Jak by měla být věc v žalobě řádně individualizována?

Dosud podaný výklad ukazuje, že § 1041 odst. 1 o. z., ukládající povinnost individualizace vindikované věci, není žádným cizorodým prvkem, ale naopak ustanovením, které má jak hmotněprávní, tak i procesní opodstatnění. O nutnosti individualizace věci v žalobě proto nemůže být pochyb. Otázkou pouze je, jak přísně znění zákona ukládajícího povinnost věc „*popsat takovými znaky, kterými se rozeznává od jiných věcí téhož druhu*“ vykládat.

Prvorepubliková judikatura netrvala na „absolutní“ individualizaci věci, ale spokojovala se s takovým popisem, kterým bude určitě vymezen předmět sporu a zároveň bude nepochybná totožnost vindikované věci v relaci k věcem žalovaného. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Rv I 1110/43 (Vážný 18 813): „*Ustanovení § 370 obč. zák. o popisu vindikované věci nelze vykládati tak rigorosně, že by byl nutný tak zevrubný popis zažalovaných věcí, aby byly rozlišeny ode všech ostatních věcí stejného druhu – vůbec »ve světě« existujících. Stačí, je-li prokázána taková individualisace věci, aby byla dána určitost žalobní žádosti a věc bylo možno rozeznati od věcí stejného druhu, jsoucích v držbě toho, proti komu se žalobce domáhá jejího vydání. Požadavek individualisace ve smyslu § 370 obč. zák. řídí se okolnostmi případu a povahou věci*“.

Nastíněný přístup, poměřující míru individualizace okolnostmi (povahou) případu a povahou věci, dovedl Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. Rv I 1490/23 (Vážný 3412) k závěru, že postačí, je-li zřejmě samotným stranám, jaké věci mají být vydány. Žalobkyně se domáhala vydání „*části šatstva a prádla, v žalobě jednotlivě uvedené*“, o němž tvrdila, že si je „*žalovaní, otevřevše si komoru paklíčem, odnesli a přivlastnili*“. Nejvyšší soud se spokojil s tím, že „*v tomto případě jde však o věci, jež oběma stranám jsou známy, neboť dle zjištění nižších soudů dostala žalobkyně prádlo, jehož vydání se na žalovaných domáhá, právě od nich darem, takže žádná ze stran – a jen o ty jde – nemůže býti v pochybnosti, o které věci od nich snadno rozlišitelné se jednati může*“. Obdobně opět s odkazem na okolnosti případu Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. Rv II 805/29 (Vážný 10422) nesdílel názor nižších soudů, že v žalobě manželky proti manželovi o vydání krávy s teletem je kráva nedostatečně individualizována: „*[...] Pokud odvolací soud míní, že kráva není v žalobní prosbě s dostatek popsána, jest uvést, že žalovaný nenamítal nic takového v první stolici, patrně proto, že nemá takové stádo nebo takový počet dojníc téhož druhu, by o totožnosti předmětu sporu byla mezi stranami pochybnost*“.

Byť proti zohlednění okolností případu nelze nic namítat, se závěrem považujícím za dostatečné, že o identitě věci nemá pochybnost žalobce ani žalovaný, souhlasit nelze. Takové řešení by mohlo fungovat pouze v případě, že neúspěšný žalovaný bude ochoten věc úspěšnému žalobci dobrovolně vydat. Odmítne-li tak učinit, bude žalobce nucen prosadit svůj nárok exekučně; zde mu nepostačí, že on sám ví, kterou věc by mu měl žalovaný vydat, a že to stejně tak ví i žalovaný. Odebrání věci bude provádět vykonavatel, a především

jemu by mělo být na základě údajů obsažených v samotném exekučním titulu (rozsudku ukládajícímu povinnost vydat věc) jasné, o kterou věc jde. Není-li možno na základě exekučního titulu takové posouzení učinit, nejsou tím splněny požadavky § 261a odst. 1 o. s. ř., na čemž subjektivní vědomí stran nemůže nic změnit.

Přestože se v závislosti na okolnostech konkrétního případu a povaze vindikované věci mohou lišit požadavky na to, jaké údaje je k náležité individualizaci zapotřebí uvést, vždy musí být věci v reivindikační žalobě popsány co nejpřesněji tak, aby je bylo možné v případě exekuce identifikovat,⁵⁶ či jinak řečeno, aby bylo možno určit jejich totožnost.⁵⁷ Lze proto zcela přitakat názoru,⁵⁸ že vindikované věci musí být v žalobním petitu popsány tak přesně, aby bez ohledu na subjektivní představy stran mohla i nezúčastněná třetí osoba objektivně rozpoznat, o které věci se jedná. Jedině pak nebude mít vykonavatel, který v exekuci bude právě v roli nezúčastněného třetího, potíže s identifikací věcí, které jsou exekučně postiženy.⁵⁹

K individualizaci movité věci mohou sloužit nejenom jedinečné údaje, jakými jsou výrobní číslo či identifikační číslo vozidla (tzv. VIN kód),⁶⁰ jimiž zdaleka nejsou opatřeny všechny hromadně vyráběné věci, ale také kupř. materiál, tvar, rozměry, barva, vzor,⁶¹ hmotnost atd. K individualizaci věci jinak druhově popsané mohou sloužit doplňující údaje; např. věnování, které žalobci napsal do knihy její autor.⁶² Nemusí nutně jít pouze o údaje, jež věc kvalitativně charakterizují. Vindikovanou věc je možno individualizovat také místně, tj. popisem toho, kde se nachází nebo je uložena.⁶³ Nemusí ani jít o znaky obvyklé.⁶⁴ Celkově lze říci, že k individualizaci věci lze využít jakékoliv údaje, které ve svém souhrnu umožní bez pochybností věc v případě exekuce objektivně identifikovat

⁵⁶ Tak správně rozhodnutí OGH ze dne 22. 4. 2010, sp. zn. 8 ObA 26/09w (RS0125888).

⁵⁷ To zdůrazňuje řada rozhodnutí OGH, např. sp. zn. 2 Ob 447/49; 6 Ob 288/65; 7 Ob 554/85; 8 Ob 716/89; 1 Ob232/13v (RS0010920). V komentářové literatuře tento závěr akceptují všechny v tomto článku citované rakouské prameny.

⁵⁸ Rozhodnutí OLG Schleswig ze dne 6. 8. 1965, sp. zn. 5 U 53/65.

⁵⁹ Srov. SCHNEIDER, E. *Die Klage im Zivilprozess*. 3. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2007, s. 349.

⁶⁰ U bankovek sériové číslo. Viz HOLZNER Ch. Komentář k § 370. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON 1.06*, marg. č. 2. STADLER, A. Komentář k § 985. In: SOERGEL, H.-T. – STÜRNER, R. et al. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungs-gesetz und Nebengesetzen. Band 15/1. Sachenrecht 2/1 (§§ 985–1017)*, marg. č. 22, s. 11. K vkladní knižce viz NS ČSR sp. zn. R II 92/30 (Vážný 9746): „Vkladní knižka jest jen tehdy řádně individualisována, je-li udáno její číslo a peníz, na který zní. To však vymáhající strana neudala. Údaj vymáhající strany, že jde o vkladní knižku, náležející Marku Sch-ovi, nestačí, poněvadž tento může mít takových knížek více.“

⁶¹ ZEILLER, F. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie. Zweiter Band, erster Abteilung*, s. 139. Příklad aplikace těchto kritérií ukazuje (Nejvyšším soudem nezpochybněný) názor odvolacího soudu ve věci vedené u Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. Rv I 1110/43 (Vážný 18813): „Označení »běhouk« nebo »dvě předložky ve vile«, je příliš všeobecné a nelze jím odlišiti jiné předměty téhož druhu. Udání místa koupi nestačí po názoru soudu odvolacího samo o sobě k určení totožnosti. Identita byla by patrna z udání rozměrů, barvy, vzoru, tvaru apod. Poněvadž tyto odlišující známky nebyly tvrzeny, nemá žaloba náležitosti žaloby vlastnické a byla právem v těchto bodech zamítnuta. Právě tak byla správně zamítnuta stran šesti perských koberců, nalézajících se v bytě zemřelého K. K-a v P., neboť tyto koberce nelze nikterak rozlišovati od jiných perských koberců.“ Srov. též DOBROVOLNÁ, E. Komentář k § 1041. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 1116.

⁶² Srov. rozhodnutí OGH ze dne 31. 8. 1950, sp. zn. 2 Ob 555/50.

⁶³ Viz rozhodnutí OGH sp. zn. 2 Ob 32/50; 2 Ob 555/50; 2 Ob 706/56; 5 Ob 705/80 (RS0010921). Názor na individualizaci věcí prostřednictvím její lokalizace je obecně přijímán také v komentářové literatuře. Viz např. HOLZNER Ch. Komentář k § 370. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON 1.06*, marg. č. 2. WINNER, M. Komentář k § 370. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. *ABGB*, marg. č. 2. ZOPPEL, M. Komentář k § 370. In: SCHWIMMAN, M. – KODEK, G. E. *ABGB Praxiskommentar (§ 285–530 ABGB und Notwegesetz)*. Band 3, s. 322.

⁶⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 30. 10. 1979, sp. zn. 1 Ob 714/79.

(určit její totožnost). Je přitom nezbytné, aby těmito individualizačními znaky věc popisoval nejen žalobní petit, ale aby je obsahoval také výrok rozsudku vyhovujícího vlastnické žalobě;⁶⁵ určení toho, co přesně má povinný plnit, nelze totiž samozřejmě nechávat až na exekuci.⁶⁶

Pro úplnost lze dodat, že požadavek individualizace věci se nemusí týkat vždy jenom žaloby, ale také exekučního návrhu (návrhu na výkon rozhodnutí). Má-li být v rámci exekuce postižením jiných majetkových práv dle § 320 o. s. ř. vedena exekuce na nárok na vydání věci dle § 1040 odst. 1 o. z., je nezbytné, aby věc byla individualizována v souladu s § 1041 odst. 1 o. z. Bez toho by nemohla obstát ani následná podlužnická žaloba (§ 315 odst. 1 o. s. ř.) podaná vykonavatelem na základě § 320 odst. 3 o. s. ř.; k tomuto tématu viz již rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, sp. zn. R II 92/30 (Vážný 9746).

Závěr

Přestože lze z určitého úhlu pohledu pochopit, proč judikatura Nejvyššího soudu zmírňuje v určitých případech zákonem stanovené požadavky na individualizaci vindikované věci, nelze se s ní ztotožnit. Jejímu přijetí brání nejen hmotněprávní důvody (vyjádřené věcněprávní zásadou speciality), nýbrž také výše podrobně popsané procesní aspekty, které zahrnují široké spektrum problémů od nalézacího až po exekuční řízení. Vlastnickou žalobou se proto lze domáhat jenom vydání takové věci, kterou může žalobce řádně individualizovat.

⁶⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 17. 5. 1950, sp. zn. 2 Ob 447/49 (RS0010920).

⁶⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 12. 12. 1985, sp. zn. 7 Ob 554/85 (RS0010920).

How to Individualize a Mass-produced Item in *Rei Vindicatio* Action?

Petr Lavický (<https://orcid.org/0000-0002-4694-5515>)

Abstract: Pursuant to Section 1041(1) of the Civil Code, the item whose return the claimant seeks must be described in the claim by such features as to distinguish it from other items of the same kind. The case law of the Czech Supreme Court has diluted this requirement to a great extent in the case of mass-produced items, for which a more general (i. e. essentially generic) description is supposedly sufficient. It requires specification only in the event of a successful defence by the defendant that he is in possession of more items corresponding to that generic description. However, resignation to the statutory requirement of individualization of the thing vindicated is not only contrary to the principle of the speciality of property rights, but also fails the rules of civil procedure. Without a proper individualization of the matter, neither the plaintiff's title nor the defendant's possession can be proved, the subject-matter of the dispute cannot be defined with sufficient certainty, and even a judgment that is upheld cannot be sufficiently definite to permit a successful execution. The ideas of the case-law concerning the instruments by which the applicant should be allowed to additionally individualize the item (evidence by inspection, explanatory obligation of the party not burdened with the burden of proof) are also unacceptable. The *rei vindicatio* action can only be brought for the delivery of an item which the claimant can properly individualize.

Keywords: *rei vindicatio* action, individualization of the case, certainty of the petition, certainty of the judgment, investigative proof, principle of speciality of rights in rem